

Maksuttoman varhaiskasvatuksen käyttöönotto Lumijoella

Sivistys- ja kulttuurilautakunta 11.11.2025 § 116
336/00.02.04/2025

Valtuuston talousarvioseminaarissa 10.-11.10.2025 nousi esille talousarvion 2026 valmistelun yhteydessä kysymys maksuttoman varhaiskasvatuksen käyttöönotosta Lumijoella.

Kuntaliiton (2024) mukaan kokonaan maksutonta varhaiskasvatusta tarjotaan kaikkiaan 35 kunnassa ja näistä 23 kuntaa ei peri miltään osin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Suurin osa kunnista, joissa ei peritä maksua on alle 5000 asukasta, kaikissa yli 20 00 asukkaan kunnissa peritään asiakasmaksuja.

Maksuton varhaiskasvatus tukee lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia, perheiden arkea sekä kunnan elinvoimaa. Se on investointi tulevaisuuteen, joka tuottaa hyötyä sekä lapsille että yhteiskunnalle pitkällä aikavälillä.

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen oppimisen ja kehityksen polkua. Maksuttomuus varmistaa, että jokaisella lapsella on taustasta riippumatta mahdollisuus osallistua laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Se tukee lapsen sosiaalisten, kielellisten ja tunne-elämän taitojen kehittymistä sekä ehkäisee myöhempiä oppimisvaikeuksia. Perheille maksuton varhaiskasvatus tarjoaa helpotusta arkeen ja vähentää taloudellista kuormitusta, mahdollistaa työn ja perhe-elämän parempaa yhteensovittamista sekä tukee vanhempien työllistymistä ja opiskelua. Kunnan näkökulmasta maksuton varhaiskasvatus edistäisi yhdenvertaisuutta, vahvistaa työllisyyttä ja houkuttelisi lapsiperheitä muuttamaan kuntaan.

Lisäksi Lumijoen kunta on halunnut osaltaan mahdollistaa joustavat ratkaisut lapsiperheissä ja kunnassa otettiin käyttöön myös kotihoidon tuen kuntalisä 1.4.2023 alkaen, joka on 250 euroa kuukaudessa. Kuntalisällä haluttiin tukea perheitä ja mahdollistaa lapsen hoitaminen kotona silloin, kun se oli perheelle paras ratkaisu. Kuntalisää ei tarvitse hakea erikseen, vaan se maksetaan automaattisesti kotihoidon tuen hoitorahan korotuksena, mikäli sen saamisen ehdot täyttyvät. Kuntalisää maksetaan, jos perheessä on alle 2-vuotias lapsi ja vanhempi hoitaa sitä lasta, josta kotihoidon tukea maksetaan. Kuntalisä maksetaan ainoastaan perheen nuorimmasta lapsesta, josta kotihoidon tukea on maksettu. Kuntalisää ei makseta, jos perhe saa vanhempainpäivärahaa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuperiaatteet

Varhaiskasvatuksen järjestämistä säätelee varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja asiakasmaksujen osalta varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki (1503/2016). Asiakasmaksulain mukaan kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta voidaan periä lain mukainen

asiaksmaksu ja se voidaan määrätä kuukausimaksuna. Yleisenä periaatteena on, että maksua peritään 11 kuukaudelta toimintavuoden aikana.

Varhaiskasvatusmaksuun vaikuttavat varhaiskasvatukselle varattu aika, perheen tulot ja perheen koko. Enimmillään perheen maksu nuorimmasta lapsesta voi olla 1.8.2024 alkaen 311 euroa. Mikäli tulojen perusteella maksu jää alle 30 euroa sitä ei peritä ollenkaan. Varhaiskasvatusmaksuihin ja tuloarajoihin tehdään indeksitarkastukset joka toinen vuosi (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 1503/2016). Asiaksmaksulaissa määritellään periaatteet, milloin kunta voi periä tulojen mukaan korkeinta mahdollista maksua ja missä tilanteissa maksua tulee alentaa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia on muutettu kolme kertaa ja muutoksissa on alennettu varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja nostamalla tuloarajoja ja sisaruksilta perittäviä maksuja on alennettu.

Maksuttoman varhaiskasvatuksen taloudelliset vaikutukset kunnalle

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot ovat pienentyneet merkittävästi viime vuosina ja pienenevät jatkossakin johtuen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksista.

Vuonna 2024 varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot olivat 79 709 € ja vuonna 2025 asiakasmaksutuottoja on arvioitu saatavan noin 59 000 € ja tulevana vuonna 2026 asiakasmaksutuottojen on arvioitu vähenevän edelleen tuloarajamuutosten (1.8.2026) takia ja on arvioitu olevan n. 48 000 €.

Maksuton varhaiskasvatus saattaa nostaa osallistumisastetta ja mahdollisesti lisätä tätä kautta henkilöstömenoja. Varhaiskasvatuksen päivittäin varattavan henkilöstömäärän ennakoimattomuus saattaa lisääntyä, mikäli huoltajat varaavat varhaiskasvatusta yli todellisen tarpeen.

Hallinnossa maksuton varhaiskasvatus toisi säästöjä taloussihteerin työpanoksesta, kun asiakasmaksupäätökset vähenisivät tai niitä ei tehtäisi lainkaan.

Maksuttoman varhaiskasvatuksen taloudelliset vaikutukset perheelle

Asiaksmaksun suuruus vaihtelee 30 eurosta 311 euroon lapsen hoidontarpeesta, perheen tuloista ja koosta riippuen. Mikäli perheen alle 3-vuotias lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen, perhe menettää kotihoidon tuen siitä lapsesta, joka osallistuu varhaiskasvatukseen. Maksuttoman varhaiskasvatuksen vaikutus perheen asiakasmaksumenoihin yhdestä lapsesta on 30 eurosta 311 euroon ja useampilapsella perheellä vaikutus on isompi.

Esimerkki 1. Perhe, jossa on 2 varhaiskasvatusikäistä lasta ja 2 huoltajaa, tulot ovat 6 236 euroa/kk, asiaksmaksu nuoremasta

lapsesta on 30 €/kk ja vanhemmasta 0 €/kk. Perheen saama taloudellinen hyöty on 30 €/kk.

Esimerkki 2. Perhe, jossa on 2 varhaiskasvatusikäistä lasta ja 2 huoltajaa, tulot ovat 8858 €/kk, asiakasmaksu nuoremasta lapsesta 311 €/kk ja vanhemmasta lapsesta 124 €/kk. Perheen saama taloudellinen hyöty on 435 €/kk.

Maksu peruuttamatta jätetystä varhaiskasvatuksesta 1.6.–31.8. välisenä aikana

Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 10 § mukaan peruuttamatta jätetystä varhaiskasvatuksesta voidaan periä maksu. Laki toteaa: Jos lapsen huoltajat varaavat lapselle varhaiskasvatuspaikan lomansa ajaksi eivätkä peruuta sitä, voidaan peruuttamatta jätetystä varhaiskasvatuspaikasta periä puolet tämän lain mukaan määräytyvästä kuukausimaksusta. Vaikka perheen tulot olisivat niin pienet, ettei lapselle ole määrätty kuukausimaksua, voidaan tässä momentissa tarkoitettulla tavalla käyttämättä jätetystä varhaiskasvatuksesta kuitenkin periä puolet 7 §:n mukaisesta pienimmästä perittävästä maksusta.

Maksuttomuudesta huolimatta vanhempien tulee varata lapsen hoitoajat sähköisen järjestelmän kautta sovittujen tuntien mukaisesti. Vanhempien tulee myös ilmoittaa talvikauden lomat (syys-, joulukuun ja hiihtoloma) sekä kesä-, heinä- ja elokuun loma-ajat henkilökunnan lomien järjestelyjen vuoksi. Varhaiskasvatuksen syys-, joulukuun, - ja talviloman sekä kesäajan suunnittelu perustuu näihin huoltajien ilmoittamiin lomiin ja hoidon tarpeeseen. Varausten mukaan vahvistetaan henkilökunnan lomat, tilataan siivous- ja ruokapalvelut sekä päätetään, mitkä toimipisteet pidetään auki. Loma-ajoille tehdään varauksia enemmän kuin lapsia todellisuudessa on paikalla. Kaikista poissaoloista ei ilmoiteta yksiköihin. Tämä aiheuttaa sen, että loma-ajoille varataan liikaa ruoka-annoksia ja henkilöstöresurssia, josta aiheutuu kunnalle turhia kuluja.

Jos lapsen huoltajat ovat varanneet lapselle varhaiskasvatuspaikan lomien ajaksi, eivätkä käytä ja peruuta sitä, peritään puolet varhaiskasvatusmaksusta. Maksuttomassa varhaiskasvatuksessa maksuna voidaan periä puolet vähimmäismaksusta. Tällä hetkellä perumattomista ja käyttämättömistä hoitovarauksista ei peritä maksua, mutta jatkossa niistä perittäisiin puolet varhaiskasvatusmaksusta.

Valmistelija	Vs. varhaiskasvatusjohtaja Ollakka Jaana
Esittelijä	Sivistysjohtaja-rehtori Huotari Auvo
Päätösehdotus	Sivistys- ja kulttuurilautakunta esittää kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle seuraavaa:

1. Lumijoen kunnassa otetaan käyttöön maksuton varhaiskasvatus 1.8.2026 alkaen. Päätös on voimassa toistaiseksi.

2. Lumijoen kunnan varhaiskasvatuksessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön seuraava käytäntö: huoltajilta peritään 1.6.–31.8. väliseltä ajalta maksu lomansa ajaksi peruuttamatta jätetystä varhaiskasvatuspaikasta, joka on puolet kuukausimaksuksi määritellyn asiakasmaksun lisäksi. Jos asiakasmaksu on 0,00 euroa, peritään asiakkaalta puolet varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisesta pienimmästä perittävästä maksusta. Käytäntö koskee yli yhden kalenteriviikon, huoltajan lomansa ajaksi varattua varhaiskasvatusjaksoa kyseisenä kesäpäivystysaikana. Tarpeeton varaus tulee perua viimeistään 14 kalenteripäivää ennen varauksen alkua sähköpostilla varhaiskasvatusjohtajalle. Maksu on (laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 19§) ulosottokelpoinen.

Päätös

Sivistys- ja kulttuurilautakunta keskusteli maksuttoman varhaiskasvatuksen toteuttamisesta Lumijoella ja päätti palauttaa asian jatkovalmisteluun.